

Nr 86.

Av herr **Bagge m. fl.**, *angående ordnande av hantverkets högre yrkesundervisning.*

I de strävanden, som de senaste årtiondena pågått, för främjande av hantverket har staten på olika sätt tagit verksam del. I klar insikt om att grundvalen för hantverkets existens såsom självständig företagsform vore dess utövers yrkesskicklighet och den höga kvaliteten å de arbeten, som inom dess olika yrken utfördes, samt att det fördenskull vore nödvändigt, att yrkesskickligheten bland hantverkets utövare stode på högsta möjliga nivå hava statsmakterna hitintills begränsat sina åtgärder till hantverkets främjande till att huvudsakligen avse yrkesskicklighetens höjande. I detta syfte har sålunda inom den lägre yrkesundervisningens område inrättats lärlings- och yrkesskolor. Genom statlig understödsverksamhet för lärlingsutbildning hos hantverksmästare har vidare statligt stöd givits åt den rent praktiska lärlingsutbildningen. Utredning har igångsatts angående lärlingsväsendets ordnande. Genom statliga anslag till resestipendier, tyvärr å senare år av sparsamhetsskäl indragna, har även skapats möjligheter för hantverkare att erhålla stipendier till fortsatt utbildning i yrket.

Såsom ett led i denna statliga verksamhet för hantverkets främjande har slutligen även ingått lämnandet av årliga bidrag av statsmedel till den av Sveriges Hantverksorganisation inrättade anstalten för högre yrkesundervisning inom hantverket, Hantverksinstitutet, vilket alltsedan år 1922 verkat för yrkesskicklighetens höjande bland landets hantverkare. Sagda understöd, vilka de senaste åren av sparsamhetsskäl starkt beskurits, hava utgått dels från åttonde huvudtitelns anslag till understöd åt enskilda anstalter för yrkesutbildning, dels från särskilt under tionde huvudtiteln anvisat anslag och dels från manufakturförslagslånefondens räntemedel. Bidraget från åttonde huvudtitelns anslag till understöd åt enskilda anstalter för yrkesutbildning utgår efter för sagda anslag stadgade sedvanliga grunder. Anslaget från tionde huvudtiteln har de senaste åren varit helt indraget. Det från manufakturförslagslånefondens räntemedel utgående bidraget har de senaste åren nedsatts till 15,000 kronor årligen. Övriga kostnader för institutet och den vid denna bedrivna verksamheten bestridas av medel, som för ändamålet anslås av hantverksorganisationen och av andra intresserade sammanslutningar, vartill komma inkomster å verksamheten i form av avgifter av de hantverkare och andra, vilka taga institutets olika avdelningar i anspråk.

Den vid Hantverksinstitutet bedrivna verksamheten, som står under ledning av en av Sveriges Hantverksorganisation tillsatt bestyrelse med representanter bland annat för olika statliga myndigheter, omfattar fem huvudavdelningar:

mästartkurser, föreläsningsverksamhet, informationsverksamhet och förlagsverksamhet samt yrkesmuseum. Tyngdpunkten vilar å kursverksamheten, vilken har till ändamål dels att giva självständiga yrkesutövare av ett yrke samt förmän och verkmästare den fortsatta yrkestekniska eller yrkesekonomiska utbildning, som betingas av yrkets fortgående utveckling, dels ock att bereda arbetare med god yrkesskicklighet, som ämna börja självständig yrkesverksamhet eller som avse att utbilda sig för anställning som verkmästare, tillfälle att förvärva den fortsatta yrkesutbildning, som är behöflig för dylik verksamhet. Genom sina olika avdelningar, icke minst informationsavdelningen, avser institutet att till hantverkets utövare förmedla den tekniska vetenskapens senaste rön och teknikens framsteg å olika områden. Verksamheten är huvudsakligen förlagd till Sveriges Hantverksorganisation tillhöriga byggnader i Stockholm, Nytorvgatan 17, varjämte ambuleraende kurser och föredrag pläga anordnas å olika platser ute i landet.

Genom skapande av Hantverksinstitutet har Sveriges Hantverksorganisation ovedersägligen utfört en utomordentlig insats å yrkesundervisningens område till stort gagn för icke blott hantverket utan landets näringsliv över huvud. Dess betydelse för hantverket torde icke skattas nog högt. Genom institutet ha möjligheter beretts landets hantverkare — såväl mästare som arbetare — att tillgodogöra sig den tekniskt-vetenskapliga forskningens resultat. Den vid institutet bedrivna kursverksamheten har omfattats med stort intresse och samlat talrika deltagare från hela landet från såväl hantverket som industrien. Ett mycket stort antal yrkesmän ha under årens lopp genom Hantverksinstitutet och under handledning av dess fackutbildade lärarkrafter förvärvat ökade insikter i respektive yrken. Instruktionsföreläsningarna å olika platser i landet ha ock varit föremål för livlig uppmärksamhet från hantverkarnas sida, och hantverkarna även i landets avlägsnare delar ha därigenom beretts möjligheter att följa med utvecklingen å olika områden. Informationsverksamheten har även den varit av hantverkarna livligt anlitad.

Med beklagande måste emellertid beträffande Hantverksinstitutet konstateras, att de begränsade ekonomiska resurserna lagt hinder i vägen för den utveckling av institutet, som förvisso hade varit för näringslivet i hög grad önskvärd, och det torde kunna ifrågasättas, huruvida institutet, vilket redan vid sin tillkomst betecknades såsom ett provisorium, i sin nuvarande gestaltning kan anses fylla de högt ställda krav, vilka nutilldags torde böra uppställas å landets enda anstalt för högre yrkesundervisning inom hantverket. Till en början är att fastslå, att de lokaler, vilka för institutets verksamhet för närvarande disponeras, måste anses ur åtskilliga synpunkter i hög grad otillfredsställande. Icke minst gäller att byggnaderna icke på ett tillräckligt värdigt sätt representera den betydelsefulla uppgift, som institutet har till uppgift att fylla. Utrymmena äro vidare alldeles för trånga och otillräckliga, vilket avsevärt försvårar ett rationellt ordnande av undervisningen. Fullständiga verk-

städer finnas icke för mer än ett mindre antal yrken. Ej heller i fråga om den maskinella utrustningen, maskiner och verktyg, kan institutet anses fylla fullt moderna krav. Vissa yrken äro i nämnda hänseende mindre väl tillgodosedda och skulle tarva komplettering och modernisering. Detta gäller framför allt transmissionssystemet i verkstäderna. En utökning av verkstadsavdelningen med moderna mönsterverkstäder för att flertal yrken skulle vara till stort gagn för undervisningsverksamheten. En ytterligare olägenhet är att de till institutet fast knutna lärarkrafterna äro alltför fåtaliga för att möjliggöra önskvärd specialisering. Ur de i landsorten verkande yrkesmännens synpunkt har särskilt varit att beklaga, att av ekonomiska skäl den ambulering kursverksamheten måst till sin omfattning begränsas. En utvidgning av denna verksamhet är av behovet påkallad. De begränsade ekonomiska resurserna ha även hindrat utvecklingen av informationsverksamheten. Tillfredsställande laboratorielokaler saknas. Yrkesmuseet slutligen har av utrymmesskäl måste förläggas till en svårtillgänglig vindsvåning och har delvis måst magasineras.

För hantverket och dess utöfvare torde det framstå såsom ett betydelsefullt önskemål, att åtgärder vidtagas för avhjälpandet av de påtalade bristerna för att sätta institutet i stånd att på bättre sätt fylla sin viktiga uppgift. Det torde i detta sammanhang böra omnämnas, att önskemålet om en på mera rationellt sätt uppbyggd organisation å området var föremål för diskussion redan i samband med det nuvarande institutets tillkomst. Sålunda gävo Kommerkollegium, Socialstyrelsen och Skolöverstyrelsen i ett den 14 oktober 1920 till Kungl. Maj:t avgivet gemensamt utlåtande angående Hantverksinstitutets inrättande, under förordande av frågans lösning efter vissa i utlåtandet närmare angivna linjer, uttryck å den åsikten, att behovet av en mera permanent central anstalt för hantverkets högre yrkesutbildning icke i längden skulle kunna fyllas av de provisoriska åtgärder, som ifrågasattes.

Att framhålla är vidare, att i våra grannländer, Danmark, Finland och Norge, med uppoffringar av såväl staten som enskilda stora och för näringslivet värdefulla insatser gjorts för skapande av anstalter för högre yrkesundervisning, vilka tillgodosåge det moderna hantverkets och den moderna industriens behov i nämnda hänseende. Danmark äger sålunda i det år 1908 inrättade »Teknologisk institut» i Köpenhamn en anstalt, som såväl i fråga om byggnader, lokaler, utrustning och organisation som beträffande den vid detsamma bedrivna verksamheten torde motsvara de allra högsta anspråk å området och i alla hänseenden är ett föredöme. I Norge finnes sedan år 1916 i Oslo en motsvarighet till den danska institutionen, ehuru i mindre skala. Den norska anstalten har nyligen undergått en betydande utvidgning och modernisering. Även i Finland äger hantverket i den år 1923 tillkomna »Anstalten för yrkenas främjande» i Helsingfors, vilken år 1930 inflyttat i nyuppförda byggnader, numera en undervisningsanstalt, vilken väl fyller sitt ändamål.

Anledning torde vara att upptaga till överbäggande, huruvida icke omsor-

gera om det svenska hantverket kräva, att även vårt land omsider erhåller en undervisningsanstalt för hantverkets högre undervisning, som i olika hänseenden fullt motsvarar det nutida hantverkets behov, ävensom huruvida och i vilken mån insatser från statens sida härför kunna vara av omständigheterna påkallade. Frågan torde vara av sådan betydelse för såväl hantverket och industrien, att en allsidig utredning därom torde böra komma till stånd.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,
att Kungl. Maj:t måtte

dels förordna om företagande av utredning angående lämpliga ordnandet av hantverkets högre yrkesundervisning,

dels ock, därest utredningen kan komma att giva anledning därtill, för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 21 januari 1935.

Gösta Bagge.

Nils Wohlin.

S. H. Kvarnzelius.